

ΜΟΥΣΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ : ΚΛΑΡΙΝΟ

Αν και η ετυμολογία αυτού του ευρέως διαδεδομένου μουσικού οργάνου προέρχεται αναντίρρητα από τον αρχαίο ελλ. όρο "κάλαμος" (που-όπως υποστηρίζει ο σοφός Hugo Riemann και όπως είναι αυτονόητο για τους γνωρίζοντες ελληνικά - δημιούργησε τον λατινικό όρο "calamus" και στη συνέχεια τον γαλλικό "chalumeau", κ.λπ.) το σύγχρονο κλαρίνο δεν ανήκει στην ελληνική οργανολογία.

Υπάρχει και η άποψη ότι το όνομά του προέρχεται από το Λατινικό clarus (καθαρό).

Κατασκευάστηκε γύρω στο 1690 από τον Γερμανό Γιόχαν Κρίστοφ Ντένερ από τη Νυρεμβέργη.

Τελειοποιήθηκε και πήρε τη σημερινή του μορφή απο τους Muller (Εσθονία 1876-1854), Boehm (Γερμανία 1794-1881) και Klose (1808-1880).

Ο Γερμανός Denner προσέθεσε στο chalumeau (απο την Ελλ. λέξη κάλαμος) δύο κλειδιά για το La και Sib που συνηθίζεται να λέγεται και "ψυχή", δίνοντάς του δύο οκτάβες προς τα πάνω.

Απο το 1760 και μετέπειτα προστέθηκαν κλειδιά για το βαθύ Mi, το Fa# και το μέσο Do#.

Μέχρι το 19ο αιώνα παίζονταν με το καλάμι μπροστά αλλά αργότερα, για τον καλύτερο έλεγχο του καλαμιού με το κάτω χείλος, το καλάμι τοποθετείται όπως σήμερα.

"Οι λαϊκοί κλαριντζήδες", γράφει ο Σταύρος Καρακάσης, "σήμερα παίζουν με όργανα ευρωπαϊκής προελεύσεως, μα υπήρχε μια εποχή στην Ελλάδα, που οι πρώτοι οργανοπαίκτες κατασκεύαζαν οι ίδιοι το κλαρίνο τους, όπως και τα άλλα λαϊκά μουσικά όργανα. Το πρωτόγονο αυτό κλαρίνο, είδος καραμούζας, αλλά με γλωσσίδα (anche) καλαμένια, μονή και όχι με το διπλό καλάμι του ζουρνά, αρχικά ήταν δίχως κλειδιά, αργότερα όμως είχε 5-6.

Οι πρώτοι κλαριντζήδες-όσοι δεν προήλθαν από το στρατό-μεταπήδησαν στο κλαρίνο από τον ζουρνά ή την καραμούζα.

Άλλοι πάλι, από τη φλογέρα έμαθαν πίπιζα και κατόπιν κλαρίνο.

Ένας λόγος που κατασκεύαζαν οι ίδιοι τα κλαρίνα τους είναι, ότι όλοι δεν είχαν την οικονομική ευχέρεια να αποκτήσουν όργανο εργοστασίου, που στοίχιζε σχετικώς ακριβά και που ήταν δυσεύρετο στην ύπαιθρο. Έτσι προσπάθησαν να μιμηθούν πρότυπα που είχαν δει στα χέρια άλλων, πιο τυχερών οργανοπαίκτων. Αυτοί οι πρωτόγονοι κλαριντζήδες προετοίμασαν την καθαυτό ιστορική εποχή του κλαρίνου".

Παλιά το κλαρίνο ονομαζόταν από τους λαϊκούς οργανοπαίκτες: "καρνέτο", "γκαρνέτο" και "γλαρουνέτο", αλλά και "κλαρινέτο".

Επίσης υπάρχουν διαφορές στα ερμηνευτικά "στυλ"· αλλιώς παίζουν οι Ρουμελιώτες κι αλλιώς οι Ηπειρώτες κλαριντζήδες, όμως πολλοί από αυτούς είναι τόσο αριστοτέχνες και "ιδιόφωνοι"..., ώστε είναι ικανοί να προκαλέσουν τον ανυπόκριτο θαυμασμό των ακαδημαϊκά καταξιωμένων συναδέλφων τους!

Το κλαρίνο, ως λαϊκό μουσικό όργανο εμφανίστηκε στην Ελλάδα κατά τις πρώτες δεκαετίες του 19ου αι. είτε μέσω των τουρκικών στρατιωτικών μουσικών Συγκροτημάτων, αλλά και κάποιων Ευρωπαίων μουσικών (που ήρθαν να συνδράμουν τον Φαβιέρο) είτε μέσω της βαυαρικής Μπάντας του Όθωνα, των πολυμελών Φιλαρμονικών της Επτανήσου και ασφαλώς είτε μέσω των ανα τα Βαλκάνια περιπλανώμενων γύφτων γύρω στα 1835.

Πρωτοεμφανίζεται στη βόρεια Ελλάδα, την Ήπειρο και τη δυτική Μακεδονία, απ' όπου και προχωρεί προς τα κάτω.

Μαζί, αρχικά με το βιολί και το λαούτο και αργότερα και με το σαντούρι, αποτελούν την κομπανία, το κατεξοχήν λαϊκό μουσικό σχήμα πού αντικαθιστά σιγά-σιγά την πατροπαράδοτη ζυγιά νταούλι-ζουρνά.

Τα κλαρίνα πού χρησιμοποιούν σήμερα οι λαϊκοί οργανοπαίκτες είναι συνήθως σε σιμπεμόλ (=σι ύφεση) ή λα κυρίως.

Στη Θράκη παίζουν με σολ.. Παλιότερα όμως έπαιζαν κλαρίνα με ντο λόγω της έντασης και της οξύτητας του ήχου που έχουν (δυνατά και πρίμα).

Την ονομασία αυτή την παίρνουν από την οξύτητα του ήχου (δηλ. ποια νότα ακούμε) όταν στο κλαρίνο παίζουμε το ντο.

Το κλαρίνο αποτελεί τον τελευταίο μεγάλο σταθμό στην πορεία της οργανικής μουσικής στα νεοελληνικά αερόφωνα.

Ο ήχος παράγεται από μια απλή καλαμένια γλωττίδα (καλάμι) που βρίσκεται στο στόμιο (επιστόμιο) του οργάνου.

Πρωταρχικό ρόλο στην τεχνική του κλαρίνου παίζει το φύσημα.

Με την ανάλογη πίεση στο καλάμι του επιστόμιου του οργάνου ανεβαίνει ή κατεβαίνει το τονικό ύψος κάθε φθόγγου, ενώ το «γλίστρημα» των φθόγγων (κλिसάντο) μπορεί να γίνει και με το φύσημα και με τα δάκτυλα.

Την εποχή που πρωτοεμφανίζεται το κλαρίνο, γύρω στα 1835, το δημοτικό τραγούδι έχει κλείσει ουσιαστικά το δημιουργικό του κύκλο.

Χάρη στις μεγαλύτερες τεχνικές και εκφραστικές του δυνατότητες σε σύγκριση με το ζουρνά –που σιγά-σιγά τον παραμερίζει– το κλαρίνο παίρνει γρήγορα την πρώτη θέση ανάμεσα στα μελωδικά όργανα.

Αναγνωρίζεται ως εθνικό όργανο, και στα χέρια άξιων μουσικών γίνεται το

κατεξοχήν εκφραστικό μουσικό όργανο στην ηπειρωτική Ελλάδα. Με το κλαρίνο η δημοτική μελωδία ζει μια νέα λαμπερή περίοδο στον τομέα της οργανικής μουσικής.

Γιατί ό,τι κυρίως χαρακτηρίζει το δημοτικό τραγούδι στα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια, δεν είναι ή δημιουργία νέων μελωδιών, αλλά ή επεξεργασία των παλιών.

Και στον τομέα αυτόν ο ρόλος του κλαρίνου στάθηκε αποφασιστικός.

Το κλαρίνο αποτελεί έναν από τους αντιπροσωπευτικούς συντελεστές και μαζί φορείς του πνεύματος πού χαρακτηρίζει το δημοτικό τραγούδι στα τελευταία εκατόν πενήντα χρόνια.

Πηγή : Εγκυκλοπαίδεια λαϊκών μουσικών οργάνων Φοίβου Ανωγειανάκη.

